

Nr 338.

Godkänd av första kammaren den 4 juni 1925.

Godkänd av andra kammaren den 4 juni 1925.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av publik jord.

(Jordbruksutskottets utlåtande nr 73.)

Till Konungen.

Riksdagen har till behandling i ett sammanhang förehaft nedan omförmälda, inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

1) två likalydande, nr 123 i första kammaren samt nr 118 i andra kammaren, i vilka hemställts,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville gå i författning om vidtagande av sådan ändring av grunderna för utarrendering av ecklesiastika boställen, att arrendator, vars kontrakt slutits under åren 1916—1922, må äga rätt att före den 31 december 1925 uppsäga kontraktet, i vilket fall ny sakkunnig värdering av fastighetens arrendevärde äger rum, och arrendevillkoren, avseende tiden från den 14 mars 1926, därefter fastställas, varefter arrendet på de fastställda villkoren hembjudes den föregående arrendatorn, som äger rätt att inom förelagd tid antaga arrendet på de nya fastställda villkoren. Avger han ej dylik förklaring, skall han äga rätt att den 14 mars 1926 frånträda sitt förutvarande arrende;

2) två likalydande, nr 124 i första kammaren samt nr 119 i andra kammaren, i vilka hemställts,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville gå i författning om vidtagande av sådan ändring av grunderna för utarrendering av kronans jordbruksdomäner, att arrendator, vars kontrakt slutits under åren 1916—1922, må äga rätt att före den 31 december 1925 uppsäga kontraktet, i vilket fall ny sakkunnig värdering av fastighetens arrendevärde äger rum, och arrendevillkoren, avseende tiden från den 14 mars 1926, därefter fastställas, varefter arrendet på de fastställda villkoren hembjudes den föregående arrendatorn, som äger rätt att inom förelagd

tid antaga arrendet på de nya fastställda villkoren. Avger han ej dylik förklaring, skall han äga rätt att den 14 mars 1926 frånträda sitt förutvarande arrende;

3) nr 125 i första kammaren, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de kronoarrendatorer, som under år 1916—1921 emottagit sina arrenden, må äga att, om de så önska, uppsäga sina arrenden till upphörande 14 mars 1926; och att de arrendatorer, som innehava sina arrenden med optionsrätt efter särskild uppskattning, må om de så önska och uppskattningen skett under åren 1916—1921 äga påkalla ny uppskattning och därför åtnjuta den nedsättning i arrendeavgiften, som må prövas skälig;

4) nr 188 i andra kammaren, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de prästgårds- och kronoarrendatorer, som under år 1916—1921 emottagit sina arrenden, må äga att, där de så önska, uppsäga sina arrenden till upphörande 14 mars 1926, och att de arrendatorer, som innehava sina arrenden med optionsrätt efter särskild uppskattning, må, om de så önska och uppskattningen skett under åren 1916—1921, äga påkalla ny uppskattning och därefter åtnjuta den nedsättning i arrendevillkoren, som må anses skälig.

Riksdagen har under senare tider av principiella skäl ställt sig avvissande gentemot framförda krav å förändring i gällande arrendeavtal rörande publik jord. Det har visserligen synts uppenbart, att billighetshänsyn i vissa fall talade för medgivande av lindring i under högkonjunkturen ingångna arrendeavtal, men de principiella betänkligheterna hava hittills tillmätts avgörande betydelse.

Ehuru riksdagen nu ansett sig böra biträda, att åtgärder från statens sida i förevarande avseende vidtagas, vill riksdagen samtidigt uttala, att riksdagen givetvis fortfarande anser berörda principer såsom regel böra vara vägledande vid bedömandet av frågor av detta slag.

Då det för riksdagen gällt att nu taga ståndpunkt till förevarande frågor, har riksdagen utgått därifrån, att ett avsevärt antal arrendatorer av publik jord för närvarande torde vara bundna för lång tid framåt vid arrendeavgifter, som med hänsyn till rådande konjunkturer måste anses vara oskäligt höga. Detta torde medföra, att många av dessa arrendatorer i längden icke kunna fullgöra sina enligt arrendeavtalen åtagna förpliktelser. Borgensmän få träda emellan, och arrendatorn kommer i dylika fall i en belägenhet, där han synes vara i uppenbart behov av hjälp från statens sida. Dylik hjälp synes böra lämnas genom lindring i arrendevillkoren. Härtill kommer, att staten uppenbarligen har ett direkt intresse av de publika egendomarnas tillbörliga skötsel, och tydligt är, att det obestånd, vari arrendatorerna råka, i längden måste äventyra de av dem arrenderade egendomarnas avkastningsförmåga.

Vad beträffar de särskilda av motionärerna ifrågasatta åtgärderna i förevarande avseende, så har riksdagen icke i ärendets nuvarande skick funnit

det möjligt att taga bestämd ståndpunkt till desamma. Det vill dock synas riksdagen, som om starka skäl talade emot förslaget att medgiva uppsägningsrätt. Gjordes en sådan uppsägningsrätt allmän, bleve, enligt riksdagens mening, konsekvenserna härav synnerligen vittutseende. Skulle åter frågan om rätt till uppsägning göras beroende av prövning i varje särskilt fall, skulle det bliva synnerligen svårt att finna de rationella grunderna för en dylik prövning. Däremot synes den andra av motionärerna föreslagna utvägen, nämligen att medgiva nedsättning av arrendavgift efter förnyad, av vederbörande arrendator bekostad uppskattning vara mera framkomlig.

Riksdagen finner det emellertid oundgängligt, att, innan riksdagen träffar ett slutligt avgörande i denna fråga, utredning och förslag i ämnet från Kungl. Maj:ts sida föreligger. Endast härigenom torde kunna bliva på nöjaktigt sätt klarlagt, vilka åtgärder som från statens sida i förevarande avseende kunna och böra ifrågakomma.

I detta sammanhang får riksdagen framhålla, att, såvitt angår ecklesiastiska arrendeavtal, Kungl. Maj:t icke lärer underlåta att inhämta de medgivanden i förevarande avseende från det innevarande år sammanträdande kyrkomötets sida, som må vara erforderliga.

Under återopande av det ovan anförda får riksdagen i anledning av förevarande motioner anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, i vad mån arrendatorer av krono- och ecklesiastisk jord, vilkas kontrakt grunda sig å under högkonjunkturen verkställda uppskattningar, övertagit sina arrenden på villkor, som kunna antagas hava försatt dem i svårigheter att fullgöra ingångna förbindelser, samt för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, vartill utredningen må giva anledning.

Stockholm den 4 juni 1925.

Med undersätlig vördnad.